

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๓

โมฆภิกษุ

การประชุมวันนี้ก็เกี่ยวเนื่องกับพระเณรเข้า ๆ ออก ๆ อยู่เสมอ ส่วนมากก็มีแต่มาใหม่เข้ามา ที่ออกไปก็ใหม่ออกไป และพระเณรก็มากอยู่ตลอด ความมีพระเณรมาก การบำเพ็ญและที่อยู่ก็ยอมไม่สะดวกเป็นธรรมดา อย่างทุกวันนี้ยิ่งหาสถานที่ที่เหมาะสมในการบำเพ็ญสมณธรรมจริงๆ ดังครั้งพุทธกาลท่านพาท่านบำเพ็ญมานั้น รู้สึกจะหายากมากเข้าไปทุกวัน ๆ ป่าเขาลำเนาไพรที่เคยมีมาตั้งแต่เดิมก็ค่อยหมดไปสิ้นไป

ผู้มีความสนใจใฝ่ธรรมที่จะปฏิบัติเพื่อมรรคเพื่อผล ก็ยอมลำบากในการเสาะแสวงหาที่ดังกล่าวนี้ เพราะสถานที่ที่พระพุทธรเจ้าทรงแสดงกับภิกษุบริษัทเรื่อยมาไม่ได้ขาด จนกระทั่งเป็นตำรับตำรามาถึงทุกวันนี้ ก็คือป่าคือเขาลำเนาไพร ตามถ้ำ ถ้ำมถา ป่าช้า ป่ารกชัฏ รุกขมูลร่มไม้ สถานที่เหล่านี้เป็นสถานที่สำคัญมาก จะว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ก็ไม่น่าจะผิด เพราะการประพฤติปฏิบัติบำเพ็ญธรรมเป็นไปด้วยความสะดวกเกี่ยวกับสถานที่เหล่านี้ ไม่มีสิ่งใดผู้ใดเข้าไปรบกวน มีแต่ผู้บำเพ็ญทำหน้าที่ของตนอยู่โดยสม่ำเสมอ จึงเป็นความสะดวกในการบำเพ็ญอยู่มาก และที่ดังกล่าวนี้ก็ค่อยหมดไปสิ้นไป

นอกจากนั้น ความรู้สึกของผู้บำเพ็ญก็ค่อยสึกรอไปเรื่อย ๆ ค่อยอ่อนตัวลง ๆ สุดท้ายก็โยนเข้าไปไว้ในตำรับตำราเสีย ชื่อศีลก็อยู่ในตำรานั้น ชื่อสมาธิคือความสงบเย็นใจซึ่งเป็นสิ่งที่พึงหวังอย่างยิ่งก็โยนให้ตำราเสีย ไม่ว่าจะป็นสมาธิขั้นใดปัญญาขั้นใดก็โยนเข้าไปให้ตำราเสีย ตลอดมรรคผลนิพพาน ขึ้นชื่อว่าความดีทั้งหลายที่จะพึงเกิดขึ้นจากการปฏิบัติบำเพ็ญ ก็ไล่หรือต้อนเข้าไปรวมอยู่ในตำรับตำราเสีย สิ่งที่ทรงไว้ในหัวใจของชาวพุทธเรา เฉพาะอย่างยิ่งพระและนักปฏิบัติที่ควรจะสนใจในธรรมเหล่านี้กลับเห็นไม่สำคัญ เลยมีแต่ชื่ออรรถชื่อธรรมเท่านั้นในหัวใจ ส่วนกิเลสความชั่วช้ำลามกทั้งหลายนั้นเข้าบรรจุเต็มหัวใจ พร้อมกับการใส่ใจในสิ่งไม่ดีทั้งหลายนี้ไม่จิตจาง ส่วนสิ่งดีงามทั้งหลายนั้นค่อยจางไป ๆ จากหัวใจของชาวพุทธและนักบวชนักปฏิบัติของเรา

ความเหินห่างจากความดีทั้งหลายที่เป็นแบบเป็นฉบับ สำหรับการดำเนินเพื่อความแคล้วคลาดปลอดภัยและสงบร่มเย็น นับวันค่อยหมดไป ๆ จางไป ๆ จะไม่มีในหัวใจ ไม่มีในการชวนชววย จิตใจ กาย วาจา ความประพฤติ พลิกไปมีเสียทางหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่ทางอรรถธรรมที่ยอมรับกัน ความทุกข์จึงมีมากเพราะใจห่างเหินจากธรรมไปโดยลำดับ เฉพาะผู้ปฏิบัติเราก็มีลักษณะดังกล่าวมานี้ซึ่งนับวันห่างไป ๆ

ในหลักศาสนธรรมและการบำเพ็ญของพระในครั้งพุทธกาล ท่านถือการบำเพ็ญจิตตภาวนาเพื่อมรรคเพื่อผลเป็นรากฐานของใจจริง ๆ เป็นเนื้อเป็นหนังของศาสนาจริง ๆ เราจะเห็นได้จากผู้มีความเชื่อความเลื่อมใสออกมาจากสกุลต่างๆ นับแต่สกุลพระราชามหากษัตริย์ลงมาถึงพ่อค้าประชาชนคนธรรมดา ท่านผู้ใดออกมามีแต่ผู้ชวนชวายเป็นอรรธเพื่อธรรม จะอยู่อย่างไรก็ได้ ถ้าเป็นที่ที่จะบำเพ็ญได้ด้วยความสะดวกเพื่ออรรธเพื่อธรรมทั้งหลายแล้ว เป็นอยู่ทั้งนั้น การขบการฉันปัจจัยทั้ง ๔ ท่านไม่ถือเป็นการสำคัญใดๆ เลย ยิ่งกว่าความมุ่งมั่นต่อแดนพื้นทุกซ์ที่ท่านมุ่งไว้แล้วอย่างเต็มใจ ท่านดำเนินไปด้วยความอดสำหรับพยายามดังที่กล่าวมานี้

องค์ใดอยู่สถานที่ใด ส่วนมากมีแต่สถานที่ดังกล่าวมาสักครูนี้ ในป่าในเขาที่แร้นแค้นกันดารในปัจจุบันทั้งหลาย แต่เป็นที่สะดวกและสมบูรณ์ทางด้านกรบำเพ็ญเพื่อมรรคเพื่อผลทั้งหลาย ท่านจึงเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งมรรคซึ่งผลด้วยวิธีการเหล่านี้เป็นจำนวนมากต่อมากในครั้งพุทธกาล ครั้นนานมาๆ ก็ค่อยจืดค่อยจางไปโดยลำดับ นี้แลท่านว่าศาสนาเสื่อม ขอให้ท่านทั้งหลายได้จดจำเอาไว้

ย้อนเข้ามาสู่ตัวของเรา มันเจริญไปโดยลำดับหรือเสื่อมลงโดยลำดับ คำว่าศาสนาคือธรรมนั่นเอง พุดง่าย ๆ ความดีงามทั้งหลายค่อยเสื่อมลงจากจิตใจโดยลำดับลำดับหรือไม่ สิ่งไม่ดีทั้งหลายนับวันคืบคลานเข้ามาเรื่อย ๆ หรือไม่ อันนี้เราก็ไม่อยากจะถาม เพราะเป็นสิ่งที่เด่นชัดในหัวใจของนักบวชเราด้วยกัน ทั้ง ๆ ที่ตั้งหน้าตั้งตามาชำระแต่สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ก็เพ่นพ่าน ๆ อยู่ในหัวใจของเรา เหยียบย่ำทำลายธรรมของเรา สติธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรม อุทสาธรรม ไปต่อหน้าต่อตา ทั้ง ๆ ที่เราก็เข้าใจว่าเราปฏิบัติบำเพ็ญอยู่นั้นแล นี้ละศาสนาเสื่อม เสื่อมอยู่ทุกอิริยาบถ ทุกกิริยาความเคลื่อนไหวของใจเราที่ไม่มีสติปัญญารู้เท่าทันมัน

กิเลสไม่เคยมีความอ่อนข้อย่อหย่อนต่อการทำลายหรือลบล้างธรรมทั้งหลาย จะเป็นภายนอกก็ตามภายในก็ตาม เฉพาะภายในหัวใจของเราเป็นสำคัญ ถูกลบล้างอยู่ตลอดเวลา การเจริญจิตใจแม้ที่สุดเพียงความสงบเท่านั้นก็เป็นไปได้ยาก ก็เพราะเหตุนี้เอง กำลังแห่งสติ กำลังแห่งการรักษาใจของเรา เพื่อรักษาจิตไม่ให้ส่ายสไปไปในอารมณ์ต่ำทรามทั้งหลายเหล่านี้ไม่มีกำลังพอ มันก็ข้ามเราไปต่อหน้าต่อตาตัวเอง ทั้ง ๆ ที่เราก็พยายามตั้งสติพิจารณาด้วยปัญญาอยู่นั้นแล แต่สิ่งที่มันมีกำลังกล้ากว่าเรามันมีอยู่แล้ว มันก็เดินข้ามหัวเราไปอย่างสะดวกสบาย เราเองก็ยังไม่รู้สึกตัวเลยว่าได้ถูกกิเลสเดินข้ามหัวไป เหยียบหัวไป ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของตนเป็นอย่างน้อย มากกว่านั้นก็คือความไม่มีสตินั้นแลเป็นสำคัญ

จึงทำให้วิตกวิจารณ์เสมอเกี่ยวกับเพื่อนฝูงในวงปฏิบัติของเรา เพราะครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่พาบำเพ็ญอย่างถูกต้องตั้งมาเต็มเม็ดเต็มหน่วย ก็ค่อยลวงลับไป ๆ ผู้ทรงมรรคทรงผลทั้งฝ่ายเหตุคือการบำเพ็ญมาอย่างไร และผลปรากฏอย่างไร ได้แสดงให้เห็นให้เราทั้งหลายฟังอย่างองอาจกล้าหาญไม่มีผิดเพี้ยน ก็ลวงไป ๆ นี่สำคัญมาก

สิ่งที่ใกล้ชิดติดพันกับเราก็คือกิเลส มันติดพันอยู่ตลอดเวลา จึงไม่ทันกับสิ่งเหล่านี้ ความสงบของใจที่จะเกิดขึ้นด้วยการบำเพ็ญสมถธรรมก็เกิดไม่ได้ ยิ่งนักบวชเราบำเพ็ญธรรมอยู่เรื่อยมาดังที่เป็นอยู่ที่นี่ ไม่ปรากฏความสงบใจภายในตัวเองเลยจากการปฏิบัตินี้ รู้สึกว่าจะพูดอะไรก็พูดลำบาก เราหมดคุณค่าขนาดไหนอยากว่าอย่างนั้น คุณค่าแห่งความเพียรของเราไม่มีเลย คุณค่าแห่งการระมัดระวัง แห่งความอุตสาหะพยายาม แห่งการต่อสู้ของเรา เพื่อยับยั้งจิตใจของเราจากอารมณ์ทั้งหลายให้เข้าสู่ความสงบไม่มีไม่ได้รับความสงบภายในใจเลยเป็นยังงั้นนักบวชเรา เป็นโหมะมากขนาดไหน นี่ละโหมะภิกษุ ปฏิบัติธรรมแต่ไม่ได้ทรงธรรม แม้เพียงความสงบก็ไม่ได้ทรง ไม่ได้สัมผัสสัมพันธ์ไม่รู้ไม่เห็น ไม่ได้ดูได้ดึ่มบ้างเลยนี้เป็นยังงั้น นี่น่าสลดสังเวชอยู่มากนะท่านทั้งหลายผู้ปฏิบัติ กรุณาฟังให้ถึงใจ

ธรรมของพระพุทธเจ้าดีทะล่อมเข้าไปสู่ความสงบเป็นอย่างน้อย สำหรับผู้บำเพ็ญคือนักบวชเรา เพราะตามธรรมดาของจิตมีความวุ่นวายส่ายแสอยู่เป็นประจำ เป็นพื้นเป็นนิสัยของตัวเอง เนื่องจากกิเลสฝังจมอยู่ภายในนั้น แล้วธรรมดีทะล่อมเข้าไปเพื่อความสงบด้วยการบำเพ็ญสมถธรรมไม่มีกำลังพอ หรือไม่มี ความเพียรที่จะบังคับจิตใจของตนให้อยู่ด้วยการรักษาของตน เพื่อความสงบของใจ ก็ไม่มีไม่เป็นจะทำอย่างไร

ใจถ้าได้รับความสงบแล้วย่อมจะเป็นพื้นฐานอันสำคัญ ที่จะให้ก้าวในความเพียรและกำลังวังชาทั้งหลาย ไม่ว่าจะทางด้านความเพียรด้านใด การระมัดระวังรักษาก็เข้มงวดกวาดขันมากขึ้น ความอุตสาหะพยายามก็หนักแน่นขึ้น ความเพียรก็สืบต่อกันไปโดยลำดับ เพราะสมณะคือความสงบใจมีรสชาติพอที่จะดึงดูดบรรดาความเพียรทั้งหลายเหล่านี้ เข้าสู่จุดรวมเป็นกำลังอันเดียวกัน และหนุนจิตใจให้มีความสงบเย็นยิ่งกว่านี้ขึ้นไปโดยลำดับ ถ้าความสงบใจมีต้องเป็นอย่างนั้น ถ้าไม่มีเลยเราจะเอาความอุตสาหะพยายามมาจากไหน เพราะผลไม่ปรากฏพอเป็นรสเป็นชาติให้ติดใจบ้างเลย

การทำอะไรต้องมีรสชาติติดใจพอที่จะให้ดูดีดึ่ม สืบสาวราวเรื่องไปตามรสตามชาตินั้นยิ่งขึ้นไป ๆ เพลินไปเรื่อย ๆ ถ้ามีรสชาติต้องทำให้เพลิน ต้องทำให้มีแก่ใจ อันนี้รสชาติแห่งความสงบเป็นความสุขอันหนึ่งที่ละเอียดตามภูมิของตน ซึ่งพอที่จะให้เป็น

รสชาติดีดูความพากเพียรทั้งหลายของเราให้เข้าสู่จุดรวมและเป็นพลังขึ้นมา เพื่อ
บำเพ็ญจิตใจนี้ซึ่งมีความสงบอยู่แล้ว ให้มีความสงบยิ่ง ๆ ขึ้นไป เราชักไม่แน่ใจว่าจะมี

ทำไมเพียงความสงบเท่านั้นให้ไม่ได้ มันเป็นอย่างไรนักปฏิบัติของเราแท้ ๆ นี่ละ
ที่ทำให้ท้อใจในการแนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อน ผลเบื้องต้นที่จะก้าวเข้าสู่ธรรมที่ยิ่งกว่า
นั้น ๆ ยังตั้งไม่ได้ มีแต่ล้มเหลว ๆ พื้นฐานเบื้องต้นคือความสงบใจล้มเหลวไปแล้ว เรา
จะเอาอะไรไปตั้งหลักตั้งฐานให้มีความเฉลียวฉลาดแหลมคม แก้กิเลสไปโดยลำดับจน
ถึงวิมุตติหลุดพ้นได้ละ นี่ละสำคัญ เพราะหลักฐานเพียงเท่านั้นก็ตั้งไม่ได้

การตั้งรากฐานเพื่อความสงบใจนี้เป็นสิ่งสำคัญมาก ที่จะทำให้อำนาจธรรมชั้น
สูงกว่านี้ มีความสงบละเอียด จากนั้นจิตที่มีความอึดตัวในอารมณ์ทั้งหลายเพราะจิต
เป็นสมาธิ จิตมีความสงบยอมอึดตัวอยู่ตามภูมิของตน แล้วพาก้าวเดินทางด้านปัญญา
พินิจพิจารณาในสภาวะธรรมทั้งหลายซึ่งควรจะรู้ให้รู้เป็นลำดับไป เรื่องของสมาธิมีความ
สำคัญอย่างนั้น

ถ้าไม่มีเลย แต่เราจะหวังเอามรรคผลนิพพานด้วยปัญญาที่เราคาดเราคิดเฉย ๆ
ปัญญาอันนั้นไม่ได้เหมือนปัญญาของสมาธิที่เป็นเครื่องหนุน มันเป็นสัญญาอารมณ์ไป
ได้อย่างรวดเร็ว เราไม่อยากจะว่าช้าเลยนะ พิจารณาไป ๆ เดี่ยวก็เป็นสัญญาอารมณ์ ๆ
ไป กลายเป็นเรื่องสัญญาไปหมด ปัญญาไม่ทราบหาหน้าไปไหน นี่ปัญญาของผู้ที่คิด
โดยที่ไม่มีสมาธิเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ หนุนจิตใจให้อึดตัวก่อนแล้วพิจารณาทางด้าน
ปัญญาเป็นไปอย่างนั้นแล

ถ้ามีความสงบเย็นใจ เป็นความอึดในอารมณ์ของใจได้แก่ความสงบนี้ ไม่ยุ่งกับ
อารมณ์ภายนอกที่จะมากวนใจและก้าวเดินทางด้านปัญญา แม้จะยังไม่เห็นผลทางด้าน
ปัญญามาเลยก็ตาม แต่อาศัยการบังคับบัญชาของสติที่เป็นหัวหน้างานนั้น ให้ทำหน้าที่
คลี่คลายดูสภาวะธรรมทั้งหลาย เมื่อพิจารณาหลายครั้งหลายหนหลายตลบตบทวน ย่อม
จะมียิบ ๆ แยะ ๆ ขึ้นมาในเรื่องความจริงอันเกิดจากทางด้านปัญญา แล้วจะได้เห็นเหตุ
เห็นผลกันไปโดยลำดับ

ต่อเมื่อปัญญาได้คลี่คลายและเห็นเหตุเห็นผลของตนขึ้นไปโดยลำดับแล้ว ก็จะมี
แก้ไขและก้าวเดินไปเรื่อย ๆ จนถึงขั้นคล่องตัว พอใจในการพิจารณา อย่างท่านสอนว่า
พิจารณาอสุภะอย่างนี้เป็นต้น อสุภะก็เพลิน เพลินในทางอสุภะโดยธรรม พิจารณา
หลายครั้งหลายหนก็ปรากฏขึ้นมาเป็นสิ่งที่น่าสลดสังเวช เช่นในร่างกายของเรานี้ เพียง
หนังบาง ๆ หุ้มห่อ ไม่ได้หนาเท่าใบลานเลย เท่านั้นเราก็อลลง เราก็อไม่เห็นเราก็อไม่รู้ เราก็อ
ติด

เมื่อปัญญาได้คลี่คลายเข้าไป ตามสภาพแห่งความเป็นจริงของสิ่งเหล่านี้หลายครั้งหลายหน ทำไมจะไม่เห็นทำไมจะไม่เจอ เพราะสิ่งเหล่านี้ทำทลายปัญญาอยู่แล้วด้วยความมีอยู่ของตนๆ ไม่ว่าจะ เป็นอาการใด เป็นความจริงที่ทำทลายอยู่ตลอดเวลา เอาสติจ่อลงไป ปัญญาจ่อลงไป ทำไมจะไม่รู้ทำไมจะไม่เห็น เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เป็นของปลอม เป็นของจริงแท้ๆ และประกาศกังวานอยู่ทั่วสรรพางค์ร่างกายของเรา และจิตก็อยู่ในร่างนี้ด้วย ปัญญาที่จะคิดเพื่อความฉลาดก็อยู่ในใจนี้ด้วย

สิ่งที่จะทำให้ฉลาด สิ่งที่จะเป็นหินลับปัญญา ก็คือสกลกายทั้งหลายมีอสุภะอสุภังเป็นต้น ก็มีอยู่ในกายนี้ทั้งหมด เราไม่อยากพูดว่ายกเว้นในส่วนใดของร่างกายนี้ที่จะไม่เป็นอสุภะอสุภัง ทุกข์ อนตตา มันเต็มไปหมด ปัญญาที่พร้อมพิจารณาเพื่อรู้เพื่อเห็นด้วย และสมาธิคือความสงบใจก็หล่อเลี้ยงจิตใจให้มีความอึดตัวๆ ไม่หิวโหยกับอารมณ์ภายนอก ซึ่งนอกไปจากวงการศึกษาของตน จิตมีแต่ทำหน้าที่ของตนอยู่ภายในร่างกายนี้ โดยทางอสุภะอสุภังเป็นพื้นฐานก่อน ซึ่งเป็นธรรมสำคัญมากกว่าสิ่งใดส่วนมากนักปฏิบัติท่านจะดำเนินทางนี้มากกว่าอย่างอื่น

เมื่อเวลาได้รู้ได้เห็นเข้าไปแล้ว จะเกิดความเปล็ดความเพลินในความรู้ความเห็นนั้น เพล็ดเพลินอันนี้ไม่ได้เพลินเหมือนกิเลสพาเพลินพาเพลิน แต่เป็นธรรมพาเพลินพาเพลิน เห็นไปเท่าไรรู้ไปเท่าไร ยิ่งมีความสลดสังเวชมากไปๆ สลดสังเวชมากเท่าไรจิตใจยิ่งเบาลงๆ นั่นละคือความเริ่มถอดถอนอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นไปในขณะที่รู้ที่เห็นนั้นแล เมื่อพิจารณาถึงขั้นที่ควรจะเพลินทำไมจะไม่เพลิน กิเลสพาเพลินมันก็มีธรรมชาติที่ควรจะให้ติดได้ จึงได้เพลินจึงได้ติดคนเรา ใครจะอยากไปติดธรรมท่านประกาศบ้างๆ อยู่แล้วว่ากิเลสเป็นเครื่องล่อลวงให้ตกหลุมตักบ่อ มันก็ยังเป็นไปตามกิเลสเพราะความเชื่ออันนั้นจนได้ ที่นี้ธรรมท่านก็ยิ่งประกาศความจริง ไม่ใช่ความจอมปลอมเหมือนกิเลสด้วยแล้ว เมื่อเจอเข้าไป เห็นเข้าไปหลายครั้งหลายหน เพราะการพินิจพิจารณาทำไมจะไม่เพลิน เพลินไม่สงสัย

พิจารณาร่างกายของเราที่แหละ ในความรู้สึกต่างๆ ที่เราพิจารณาร่างกายของเราที่แหละ แต่ไม่รู้เนื้อรู้ตัวเลยเวลานั้น ไม่ทราบว่าจะไปอยู่ที่ไหน ทั่วๆ ที่เราก็จับร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือทั้งหมดในร่างกายนี้ เป็นที่ท่องเที่ยวแห่งสติปัญญาของเรา ตลบตบทวนอยู่ภายในนั้นแล มันเพลินอยู่กับสิ่งที่เรารู้เราเห็นภายในร่างกายนี้ ความหมายความสำคัญดั้งเดิมที่เราารู้สึกกายของเราที่ มันเป็นเรื่องธรรมดาๆ และเจอกับสมุทัยด้วยความยึดมั่นถือมั่นด้วย เมื่อปัญญาได้สอดเข้าไปข้างใน จึงสัมผัสเนื้อสัมผัสตัวภายนอกที่เคยเป็นมานี้ทั้งหมด ประหนึ่งว่าร่างกายไม่มีเพราะไม่รู้รู้สึกเจ็บปวดแสบร้อนอะไร มีแต่เพลินกับอาการนั้นอาการนี้

ดูอาการใดก็มีแต่สิ่งที่ทำให้เกิดสลดสังเวช ดูไปข้างบนก็เหมือนข้างล่าง ข้างล่างเหมือนข้างบน ด้านไหนเหมือนกัน ๆ ไปที่ไหนมีแต่ความสลดสังเวชและเป็นหินลับปัญญาให้คมกล้าให้เฉลียวฉลาดคล่องตัวเข้าไปโดยลำดับ ๆ มันก็เพลิน นี่ละการปฏิบัติเมื่อถึงขั้นเพลินแล้วเพลินได้ทางด้านปัญญา เช่นเดียวกับทางสมาธิเพลินอยู่นั้น เพราะเป็นความสุขที่จะให้ความสะดวกตายใจได้ในเวลานั้น ซึ่งยังไม่มีธรรมะที่สูงกว่านั้นก็ติดได้เพลินได้ นั่งก็ชั่วโมงก็เพลินอยู่นั้น ไม่มีอะไรเข้ามายุ่งกวน

พอก้าวเข้าสู่ปัญหา พิจารณาร่างกาย ส่วนมากก็หมายถึงร่างกายของเราเพราะความจริงเป็นอย่างนั้น แม้แต่หนังว่าเป็นสิ่งที่ว่าพอดูได้ มันก็มีความสกปรกอยู่ในตัวของมัน แต่เป็นความละเอียดมองเห็นได้ยากกว่าอาการทั้งหลายภายในเท่านั้นเอง พิจารณาเข้าไปสิ่งเหล่านี้เป็นความจริงทั้งหมด เมื่อรู้เข้าไปโดยลำดับแล้วทำไมจะไม่เพลิน ต้องเพลิน เพราะรู้ตรงไหนอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นจะค่อยเบาลง ๆ เพราะรู้เพื่อละเพื่อถอน ต้องรู้เพื่อเบาไปเสียก่อน เมื่อรู้มากขึ้นเข้าไปเท่าไรก็ยิ่งเบาลงไป ๆ ในความยึดมั่นถือมั่น จนกระทั่งรู้ตลอดทั่วถึงพอแล้วเท่านั้น อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นก็ขาดสะบั้นไป ไม่ทำให้สงสัยอะไรเลยทั้งนั้น

การพิจารณาทางด้านปัญญา ถ้ามีสมาธิคือความสงบใจพอเป็นบาทเป็นฐานเป็นปากเป็นทางบ้างแล้ว การพิจารณาทางด้านปัญญาแม้จะบังคับก็บังคับในฐานะที่ว่าปัญญายังไม่เข้าใจในผลของตน เพราะยังไม่เกิด เพราะยังไม่เคยพิจารณา ต้องมีการบังคับเท่านั้น ไม่ได้บังคับจากอารมณ์นั้นจากอารมณ์นี้ ที่จิตไปยุ่งวุ่นวาย เพราะความหิวโหยในอารมณ์นั้น ๆ เหมือนจิตที่เป็นธรรมดา ๆ เมื่อมีความสงบแล้วเราพิจารณาทางด้านปัญญา นี่คือความจริงเป็นได้อย่างนี้ ๆ ไม่สงสัย เมื่อได้เริ่มก้าวเข้าสู่ความเห็นเช่นนี้แล้ว จะก้าวเข้าสู่ความละเอียดและคล่องตัวเรื่อยไป ๆ จากนั้นพิจารณาออกภายนอก จะเป็นรูปใดนามใดสัตว์ใดบุคคลใดก็ตาม หลงใจใดชายใดก็ตาม มันก็กระจายไปหมดด้วยความจริงอันนี้แล เป็นแก่นสำคัญไปเที่ยวตีตราไว้หมด ว่าเป็นความจริงเช่นเดียวกันนี้ นี่ละปัญญา

เมื่อได้เริ่มทราบเริ่มรู้อย่างนี้แล้ว ที่นี้ความเพียรจะเริ่ม หากเป็นขั้นในตัวตนแลไม่ต้องพูดว่าความอุตสาหะพยายาม คือความเพลินในการพิจารณาเพื่อธรรมชั้นสูงเพื่อธรรมชั้นละเอียดยิ่งไปกว่านี้ และเพื่อความปลดเปลื้องสิ่งเหล่านี้ซึ่งมีอยู่ในใจนั้น โดยลำดับลำดับอยู่แล้ว ตั้งแต่เรายังไม่รู้เราก็อยากปลดอยากเปลื้อง อยากถอดอยากถอนอยู่แล้ว เมื่อรู้แล้วเช่นนั้นทำไมจะไปนอนใจได้ ไม่นอนก็ยิ่งเพลดยิ่งเพลินเรื่อย ๆ ที่นี้เริ่มรู้เริ่มเห็นช่องทางที่จะทรงมรรคทรงผล เริ่มรู้เริ่มเห็นช่องทางที่จะก้าวเข้าสู่ความ

พันทุกเข้าไปโดยลำดับลำดับ ผู้ประกอบความเพียรถึงขั้นนี้แล้ว ย่อมเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรอยู่ในตัวนั้นแล

นี่เราพูดเพียงขั้นปัญญา ขั้นเริ่มรู้เริ่มเห็นนี้เพียงเท่านั้น ก็พอที่จะย้อนเข้ามาสู่สมถกิจของเรา ว่าควรทำจิตใจให้มีความสงบได้นั้นแลสมกับเราเป็นนักปฏิบัติ วันหนึ่งคืนหนึ่งจิตใจของเราทุ่มเทไปทางไหน ใจของเราที่มุ่งจะให้สงบๆ มันจึงสงบไม่ได้ ความสงบนี้สงบเพราะเหตุผลกลไกอะไร นอกจากการรักษาคิดด้วยสติ จะเป็นธรรมชาติใดก็ตามไปไม่ได้ ผู้เริ่มต้นคือกรรมภาวนา นำคำบริกรรมภาวนาเข้ามากำกับใจของเรา รักษากันไว้อย่างเข้มงวดกวดขัน

อารมณ์ทั้งหลายที่เคยคิดเคยปรุงให้จิตสายแสงเร่ร้อนวุ่นวาย กลายเป็นฝันเป็นไฟมานั้น เป็นมามากต่อมากนานแสนนานประจำวันๆ ประจำความคิดของเรามากน้อยขนาดใดแล้ว ได้รับความวิเศษวิโสอะไรพอที่จะพะวักพะวนกับมันเอนักหนา ถึงกับต้องปล่อยงานอันนี้ไปตามมัน เป็นบ้าไปกับมันมีอย่างเหรอนักปฏิบัติของเรา จึงทำให้เป็นเหมือนว่าอารมณ์ทั้งหลายเหล่านั้นไม่มีในโลกอันนี้ในหัวใจของเรา ถึงมีก็ไม่สนใจ ยิ่งกว่างานของเรากำลังทำอยู่นี้ นี่แหละที่เป็นปากเป็นทางที่จะให้จิตใจได้รับความสงบ ต้องเอาจริงเอาจังหนา

จิตนี้เป็นเหมือนนักโทษหนา นายนักโทษคืออะไร คือกิเลส มันเป็นนายใหญ่โตมากทีเดียว บังคับบัญชาจุดไปโน้นจุดไปนี้อยู่ตลอดเวลา เราไม่รู้มองไม่เห็นมองไม่ทันมันละเอียดกว่าสติปัญญาของเราที่จะมองเห็นในขั้นเริ่มแรก เพราะฉะนั้นจึงต้องได้ใช้ความพยายามเอาอย่างมากมายทีเดียว ตั้งหน้าตั้งตาทำ อุบายวิธีการที่จะช่วยจิตใจของเราให้สงบนี้มีวิธีใดบ้าง เอ้า คั้นมา ดังที่เคยพูดแล้ว ส่วนมากจิตไม่สงบก็เพราะเรื่องกิเลสตัณหา มันชอบออกหน้าออกตา ขอให้ท่านทั้งหลายได้จำเอาไว้ในข้อนี้ พูดอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยตามความเป็นจริงของจิตทุกดวงๆ แม้ใครจะไม่นำมาพูดก็ตามความเป็นมันเป็นอย่างนั้น ที่นี้เราพูดเพื่อแก้เพื่อถอดเพื่อถอน เราต้องนำสิ่งเหล่านี้มาพูดมาแจ้งให้ได้เข้าใจกัน เพื่อรู้วิธีปฏิบัติรักษาและแก้ไขถอดถอนกันให้ได้ผลไปโดยลำดับลำดับ ถ้าไม่นำมาพูดอย่างนี้ไม่ได้ละ เราจะไม่รู้วิธี

เรื่องที่จิตของเรามันสงบยากเพราะกายมันมีกำลังมาก หนุนจิตใจให้คิดมากแล้วคิดมาก ก็ไปคิดมากเรื่องของกิเลสนั่นเอง เพราะกายเป็นเครื่องหนุนกิเลสอยู่แล้ว จึงต้องใช้ความพินิจพิจารณาเอามากมายกายกองสำหรับผู้ปฏิบัติ ท่านให้อดนอนก็คือจะทอนกำลังร่างกายนี้ลง คนเราเมื่อเคยนอน นอนเต็มเม็ดเต็มหน่วยย่อมมีกำลังทางร่างกาย นอนน้อยกำลังทางร่างกายย่อมลดลง อดนอนก็ยิ่งเป็นการลดลงๆ เพื่อความเพียร

จะได้ก้าวเดิน นั่นความหมายของท่านว่าอย่างนั้น เดินมากก็เหมือนกันเป็นการตัดทอนกำลังทางร่างกายนี้ลงด้วย เพื่อสติของเราจะได้ก้าวเดินสืบทอดกันด้วย

ผ่อนอาหารอดอาหารก็เคยได้พูดแล้ว อันนี้สำคัญมากเป็นเครื่องเสริมได้อย่างเต็มที่ เห็นได้อย่างชัดเจนภายในร่างกายวัยของเราๆ ท่านๆ นี้ จึงต้องได้ใช้ความพยายาม การผ่อนการอดนี้สำคัญมากที่จะตั้งสติให้ได้และเห็นได้ชัดเสียด้วย ตั้งสติได้หลังจากการอดอาหารการผ่อนอาหารไปไม่กี่วันแหละ แม้แต่ในวันนั้นก็เริ่มเห็นแล้ว สติค่อยมีๆ ผ่อนลงไปมีผ่อนลงไปโดยลำดับลำดับๆ กำลังอ่อนลงไปสติดีขึ้นๆ ไม่ค่อยมีอะไรมาตบมาต้อยให้หลุดไม่หลุดมือไปเหมือนอย่างแต่ก่อน ซึ่งพอตั้งสติขึ้นมาเท่านั้นขาดไปแล้ว ถูกกิเลสมันตีมันตบมันต้อยหลุดไม่หลุดมือไปแล้ว หลุดมือไปแล้วอยู่อย่างนี้ เห็นชัดๆ ตั้งไม่อยู่ตั้งไม่ได้ตั้งไม่ติด เพราะอำนาจของกิเลสมันรุนแรงกว่า

ทีนี้เวลาเราผ่อนเข้าไปอดเข้าไป นี่หมายถึงวิธีการส่วนมากถูก เราอยากจะพูดว่าถูก วิธีการอันนี้ในวัยของเราๆ ท่านๆ นี้ถูกด้วยวิธีการนี้มากกว่าวิธีการอื่น เวลาเราผ่อนลงไปมาก อดลงไปมาก ความหิวความโหยเป็นธรรมดา ก็มันเคยกินจะไม่ให้หิวได้ยังไง ไม่ใช่คนตายก็ต้องหิว แต่ที่นี้ผลภายในเป็นยังไงเอามาเทียบกัน ความหิวกับผลภายในนั้นอะไรมีน้ำหนักมากกว่ากัน เรามุ่งต่อผลภายในนั้นเป็นสำคัญยิ่งกว่าความหิวความโหยอันนี้

อันนี้เราฉันเมื่อไรก็ได้ระดับทันที แต่อันนั้นตั้งได้ยากนะ สติดีใจยอมสงบ ถ้าสติไม่ดีใจหาความสงบไม่ได้ เมื่อใจสงบแล้วสบายไม่มีอะไรกังวลใจ ความรู้ของเราจะเริ่มเด่นขึ้นๆ เเด่นขึ้นจนเห็นได้ชัด ว่านี่คือจุดแห่งผู้รู้ เเด่นแล้วที่นี้ นี่แหละคือผู้รู้ นั่นคือร่างกาย เริ่มรู้แล้วทั้งส่วนร่างกายทั้งจิตใจ ทั้งอาการของจิตที่คิดปรุงออกมาเรื่องใด พอกระเพื่อมผัสสติจะรู้ทันๆ เมื่อเราฝึกไปมากทรมานไปมากย่อมรวดเร็ว ถึงขนาดที่ว่าทั้งวันไม่เพลอเลย

แต่ในระยะนั้นนะ ระยะที่เราฝึกเราทรมานในเรื่องการอดอาหารอยู่นั้น ทั้งวันไม่เพลอเลย เมื่อไม่เพลอเลยเป็นยังไงจิตที่นี้ จิตก็สบายทั้งวัน จิตไม่ยุ่งเหยิงวุ่นวายอะไรเลย เอ้า ที่นี้ให้เข้าสู่สมาธิก็แล้ว แต่เวลาเรามาฉันแล้วมันก็มียิบๆ แยะๆ เป็นเรื่องของกิเลสไปเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการฉนการผ่อนการอดสลับกันไป เพื่อให้สติของเราที่กำลังแก่กล้าสามารถขึ้นไปโดยลำดับ จากนั้นก็พอพืดพอเหวี่ยงกันไป

นี่วิธีการของการฝึกการทรมาน อธิบายให้ท่านทั้งหลายได้ทราบในฐานะที่ได้เคยดำเนินมาก่อนแล้ว และได้ดำเนินมาอย่างนั้นจริงๆ สำหรับผมเอง ได้เคยพูดให้ท่านทั้งหลายฟังแล้วว่า มีผลประจักษ์ในหัวใจ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีการลดการละตั้งแต่

เริ่มออกปฏิบัติ เราทำวิธีนี้ดูเห็นเป็นผลแล้วก็เริ่มเลย อย่างอื่นไม่ทันกับกิเลสประเภทหยาบๆ โลงนๆ เหมือนวิธีการอันนี้

สุดท้ายก็ต้องหมุนกันไป จะเป็นจิตละเอียดขนาดไหนก็ตาม ความรวดเร็วของใจ ความรีบความด่วนของใจที่จะสังหารกิเลสให้ม้วนเสื่อลงในขณะนั้นๆ มันมีประจำหัวใจ ไม่อยากจะให้มันมีความยึดความยาวต่อสายยาวเหยียดเป็นภพเป็นชาติไปอีกหลายวันหลายคืน หลายปีหลายเดือน หลายกัปหลายกัลป์ อยากให้มันม้วนลงไปเดี๋ยวนี้ได้เร็วเท่าไรยิ่งดี นี่ก็ทำให้หยุดไม่ได้เรื่องการอดอาหาร แม้จะเป็นส่วนละเอียดของจิตของธรรม ก็ยิ่งเป็นเครื่องหนุนกันช่วยกันให้รวดเร็วขึ้น นั่นแหละที่ว่าเป็นทุกข์

ทุกข์ก็ตามทุกข์อันนี้ โลกก็เคยทุกข์ ใครก็เคยทุกข์ แต่สุขที่ปรากฏอยู่ภายในหัวใจของเรานั้นซิ ใครจะปรากฏ ถ้าไม่ได้ฝึกไม่ได้ทรมานโดยวิธีการที่ถูกต้องแล้วไม่เจอไม่พบ นี่สำคัญมาก อันนี้มีน้ำหนักมากกว่า ก็จำเป็นต้องทนต้องทานกันไปต้องอดกันไป สู้กันไปอย่างนั้น เพราะสู้เพื่อฆ่ากิเลสนี้

นี่แลอบายวิธีการฝึกทรมานตนเอง ให้พินิจพิจารณา อย่าสักแต่ว่าทำ อย่ากลัวความลำบาก จะทำอะไรนี่กิเลสจะมัดมือๆ ไม่ให้จับ ถ้าจะจับไม่มาตีมัน มันก็ไม่ให้จับ จะก้าวขาไปเหยียบมันมันก็ไม่ให้เหยียบ อะไรๆ ทุกสิ่งถ้าเคลื่อนไหวไปเพื่อทำลายมันแล้วมันมัดไว้หมด นี่สำคัญ พวกเราไม่รู้ๆ เมื่อยังอยู่ในขั้นที่ไม่รู้ต้องเป็นอย่างนั้นด้วยกันทั้งนั้นแหละคนเรา นี่ละที่ว่ามีดี มีดีขนาดไหนที่กิเลสปิดหูปิดตาปิดใจของเรา ทั้งๆ ที่ใจนี้เป็นใจที่รู้ๆ แต่ที่จะให้รู้กลุมาของกิเลสมันไม่รู้ มันปิดเอาไว้ๆ นั่นซิมันสำคัญที่ตรงนี้

นี่เราก็เป็นผู้ปฏิบัติ แล้วปฏิบัติมากี่ปีก็เดือน ถ้างงว่าความสงบในใจไม่มีเลยนี้มันหมดทำนะ เรานี้เริ่มหมดราคามานานเท่าไรแล้ว เริ่มไม่มีค่ามาเท่าไรแล้ว ให้ตั้งปัญหาถามตัวเอง เพื่อคุณค่าของธรรมจะได้ปรากฏขึ้นในใจ แล้วเราจะมีคุณค่าไปตามๆ กัน ให้ตั้งปัญหาถามเจ้าของอย่าอยู่เฉยๆ นะ

การปฏิบัติอย่าสักแต่ว่าเดินจงกรม สักแต่ว่านั่งสมาธิภาวนา กระทบวันตายก็มีแต่สักๆ เท่านั้นละ ไม่ใช่เป็นความจริงอะไรเลย พอที่จะให้ได้ผลได้ประโยชน์จากการปฏิบัติหรือจากความเพียรของตน อันนี้สำคัญมาก ขอให้ท่านทั้งหลายได้ฟังลงลึกๆ เพราะการสอนนี้สอนอย่างจริงจังจริงๆ ไม่ใช่สอนเล่นๆ สอนด้วยความเมตตาสงสาร นำความจริงออกมาสอน วิธีการยังงี้ๆ ไม่สงสัยในการสอน

เพราะได้เคยผ่านมาแล้วเหล่านี้ อูบายที่จะพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงหลายสัมพันธ์คมก็คือเรื่องของปัญญา นี่ก็ได้ใช้เสียจนหมดพุงแล้วไม่มีอะไรเหลือ ทุกวันนี้มีใครจะมาถามว่าปัญญายังเหลืออยู่ในพุงบ้างไหม ไม่มีเหลือบอกได้เลย แล้วมันไปไหนหมด ฟัด

กับกิเลสหมด ไม่มีอะไรที่จะแบ่งรับแบ่งสู้ได้เลยกับคำว่ากิเลสนี้ แล้วหมดจริง ๆ กำลังวังชาทุกด้านทั้งทางร่างกายทั้งทางด้านจิตใจ กำลังวังชาของสติปัญญาผ่นกันลงไปหมด ขนาดนั้นแล้วสู้กับกิเลส

กิเลสเป็นของเล่น ๆ เมื่อไร เราจะมาทำเหาะ ๆ แหะ ๆ มันเข้ากันได้ไหม กิเลสประเภทไหนที่ไม่เหนียวแน่น ถึงขนาดที่จะต้องได้ทุ้มกันลงอย่างนั้น มีกิเลสประเภทไหน ถ้ากิเลสประเภทของเราเบาบางก็ควรจะได้ทรงอรรถทรงธรรม ตั้งแต่ยังไม่บำเพ็ญหรือตั้งแต่บวชที่แรกโน้น จนกระทั่งปานนี้น่าจะเลยนิพพานไปแล้ว แล้วมันได้เรื่องอะไรพิจารณาซิ ก็เพราะกิเลสมันเหนียวมันฉลาดมันแหลมคมมันอ้อยอิ่งเอา มากนั่นเอง จึงต้องได้ใช้ความพินิจพิจารณาเอาอย่างมาก วันหนึ่ง ๆ อayanอนใจให้หา อุบายพิจารณา

เลยไม่ได้เรื่องอะไร เพียงสมาธิความสงบใจก็ไม่ได้แล้วหมด มาบวชในศาสนา ครองผ้ากาสาวพัสตร์นี้ พระพุทธเจ้าพระสาวกอรหันต์ทุก ๆ พระองค์ครองมาแล้วทั้ง นั้น เป็นเครื่องหมายของท่านผู้ได้ชัยชนะเลิศโลกมาแล้ว ๆ ทำไมจึงจะมาเป็นผู้พ่ายแพ้ สำหรับเรานี้แข่งกับพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลาย มันสมควรแล้วหรือ ให้ตั้งปัญหา ถ้ามเจ้าของ ผ้ากาสาวพัสตร์นี้เป็นเครื่องหมายของท่านผู้ได้ชัยชนะอย่างเลิศโลกมาแล้ว เวลาเรานำมาครองเรานำมาห่มผ้าเหลืองเหล่านี้เป็นยังงี้ ผ้ากาสาวพัสตร์นี้ เลยเป็น ความขี้เกียจขี้คร้านให้กิเลสเอาไปต้มไปตุ๋น จับโยนลงในส้วมในถ่านไปหมดแล้วหรือ ตัวของเราเองก็ให้มันเอาไปขับถ่ายลงไป และโยนลงไปในถ่านเมื่อไรแล้ว เรายังไม่รู้ อยู่หรือ

ถ้าลงความสงบในหัวใจนี้ยังไม่มีแล้ว เท่านั้นละมนุษย์นักบวชเรา ไม่มีอะไรมี คุณค่า ไม่มีอะไรเด่นในหัวใจของพระนักปฏิบัติ อย่างน้อยให้ได้มีความสงบเย็นใจเป็น เครื่องเด่นอยู่ภายในจิตใจยังสบายนะ ไปอยู่ที่ไหนก็สบาย ๆ ไม่ได้มีอุบายแยบคายมากกว่านี้ เพียงความสงบก็ทรงตัวได้ ๆ สบาย ๆ อยู่ไหนสบาย แล้วยิ่งปัญญาได้กระจาย ตัวออกไปดังที่กล่าวมาเมื่อสักครู่นี้ด้วยแล้ว ก็ยิ่งเปิดกระจ่างแจ่มออกไป ๆ เพราะ ปัญหานี้ไม่มีสิ้นสุด ถ้ากิเลสไม่ผ่นเสียเมื่อไรแล้ว ปัญหานี้ยิ่งจะแตกแขนงออกไป มาก ๆ เมื่อถึงขั้นที่แตกแขนงแล้วแตกเรื่อย ๆ ทีเดียว ตั้งแต่ส่วนหยาบเข้าถึงส่วน ละเอียด ละเอียดสุด นี้ก็เรียกว่าปัญญา

จะทำไมวันหนึ่งคืนหนึ่งปีหนึ่งเดือนหนึ่งผ่านมา ๆ ไม่ได้เรื่องได้ราว สุดท้ายก็จะ อ่อนแอให้กิเลสลากไปหมดละนะ หมดทั้งตัวเลย ไม่มีการคัดค้านต้านทานกันเลย ครั้น นานเข้าไป ๆ มันชินชาแล้วก็ดันไป นี่เรากลัวเหลือเกิน กิเลสจะเอาให้จนกระทั่งด้าน

นะ กิเลสมันลงได้เอาใครแล้วเอาเถอะ ไม่ได้เรื่องได้ราวในอรรถในธรรมทั้งหลายแล้วก็
ด้าน นี่สำคัญมากนะ

ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมทรงมรรคทรงผล ชี้แนวทางเข้าสู่มรรคสู่ผลเข้าสู่ธรรมอัน
เลิศอันเลอทั้งนั้น แล้วทำไมหัวใจเรานี้จึงไปรับแต่สิ่งที่ต่ำช้าเลวทรามเข้ามาบรรจุนเสียให้
เต็มในเพศของพระเรา นี่ มันเป็นอย่างไงถามเจ้าของชิ ก็อยู่กับสิ่งเหล่านี้มามากและนาน
ขนาดไหนแล้วมันวิเศษวิโสอะไร ดูซิในหัวใจของเรา ความคิดความปรุงวันหนึ่ง ๆ มีแต่
กิเลสพาคิด กิเลสพาไป กิเลสลากไปเช่นไปไ้ความวิเศษอะไร ผลที่เกิดมาจากกิเลส
ลากไปเช่นไปนั้นนะ ฎไปนั้นนั้นได้ผลวิเศษอะไร เราจะระงับความคิดทั้งหลายเหล่านี้นั้น
เข้าสู่ความคิดแห่งธรรม ทำไมจะระงับไม่ได้ถ้าเราเป็นนักปฏิบัติจริง ๆ

นี่ก็ไม่ได้คิดคาดลว่าจะประชุม แต่เพราะเป็นห่วงเพื่อนฝูง ประการหนึ่งเราก็จะ
ไม่ได้อยู่ในระยะนี้จึงต้องได้ฎไปกันลงมา ขอให้ทุก ๆ องค์ตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติ
เราอยากให้อูู้ให้เห็นธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนไว้นั้น ทรงสั่งสอนไว้ถ้าพูดแบบ
โลก ๆ ก็ว่าแบบทำทนายทีเดียว สัจจะคือความจริงไม่ทำทนายได้ยังไง เอาชิวถ้าไม่ทำทนาย
ไปทดสอบพิสูจน์ดูซิ ทุกข์ อริยสัจ เป็นยังไงว่าเป็นธรรมของจริง เอา พิสูจน์ในทาง
ภาคปฏิบัติ สมุทัย อริยสัจ เอา พิสูจน์ทางภาคปฏิบัติตามตถาคตที่เคยพิสูจน์มาแล้ว
นิโรธ อริยสัจ ก็เหมือนกัน ดับทุกข์ดับด้วยเหตุผลกลไกอะไร ก็ มคฺค อริยสัจ นั้น
แลเป็นเครื่องมีอดับ จึงเรียกว่าอริยสัจ ๆ อริยสัจ ๆ เป็นของจริงอันประเสริฐ ๆ

ก็เราไม่ได้ถึงของจริงอันนั้นมีแต่ความจำ ทุกข์ก็เลยกลัวว่าเป็นเรื่องลำบากลำบาก
ไปเสียไม่อยากเจอทุกข์ แต่ไม่แหวกว่ายหลีกเลี่ยงหนีความทุกข์ไป มีแต่กลัวเฉย ๆ พระ
พุทธเจ้าท่านพิจารณาถึงสาเหตุ ซึ่งเท่ากับการจะหลีกเลี่ยงหรือตัดความทุกข์ทั้งหลาย
ออกด้วยต่างอันต่างเป็นของจริงด้วยกัน จึงเรียกว่า อริยสัจ ๆ ของจริงทั้ง ๔ ประการ
นี้แลเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจให้ได้หลุดพ้นไปจากกองทุกข์ทั้งหลาย ออกจากสังขาร
ทั้ง ๔ นี้ นั้นท่านให้พิสูจน์

เอา พิสูจน์ให้ได้เห็น ถ้างได้ประจักษ์ในหัวใจของเราแล้ว ไม่ต้องถามลว่าพระ
พุทธเจ้ามีก็พระองค์ เป็นความจริงเหมือนกันหมดกับหัวใจของเราที่เป็นเวลานี้ นี่ละ
เครื่องยืนยัน จึงว่าทำทนายอริยสัจ หลักของศาสนาพุทธของเรานี้คืออริยสัจ แก่นก็คือนี้
แหละ ที่จะทำจิตใจหลุดพ้นได้เพราะแก่นนี้ สำคัญมากนะเครื่องขัด โรงงานอันนี้แล
เป็นเครื่องยืนยันได้

นี่ค่อยเหลวไหลไป ๆ ใครอยู่ที่ไหน ๆ ก็มีแต่ความเหลวไหล ๆ จะทำยังไง ศาสนา
ก็เลยมีแต่ชื่อไม่มีตัว ไม่รู้ตัวไม่เห็นตัว ได้ยินแต่ชื่อ กิเลสเต็มหัวใจก็มีแต่ชื่อ ไปเต็มอยู่
ในตำรา ไปมอบให้ตำราหมด เราไม่สนใจดูกิเลส ไม่สนใจแก้กิเลส ว่ามรรคผลนิพพาน

ก็โยนให้ตุ้ให้หีบนั้นหมด โยนเข้าในตุ้ในหีบหมด เราไม่สนใจในมรรคผลนิพพาน จะอยู่แบบฝึกแพงแดงโมหรือ กลิ้งไปกลิ้งมาอยู่อย่างนั้นเป็นประโยชน์อะไร เพราะเราไม่ใช่ฝึกแพงแดงโม คนทั้งคนมีความรู้อยู่ในร่างนั้นจะเป็นฝึกแพงแดงโมยังไง แต่ทำตัวให้เป็นฝึกแพงแดงโมอย่างนั้นเป็นยังไงพิจารณาซิ

การปฏิบัติภาวนาก็ต้องให้มีหนักมีเบา เหมือนเขาเดินทางที่สูงก็ก้าวที่ต่ำก็ก้าวควรเร่งก็เร่ง ที่ควรช้าก็ช้า ที่ควรเบาก็เบา ควรหนักต้องหนัก เรื่องของความเพียรเป็นอย่างนั้นนะ อันนี้อะไรๆ ก็ลอยๆ ไปเสียหมด มีแต่ลอยๆ ไปเลยไม่ได้เรื่องอะไร ถึงคราวที่ควรจะหนักไม่หนัก ถึงคราวควรจะแน่นไม่แน่น ถึงคราวควรจะได้ไม่เด็ด มีแต่ให้กิเลสเด็ดเอาๆ นี่ซิที่ทุเรศนะ

ให้เราพิจารณาถึงเรื่องความแหวกว่ายในเรื่องความทุกข์ทั้งหลาย มาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้มากขนาดไหนคิดดูซิ แล้วยังจะมีความกล้าหาญชาญชัยที่จะแบกกongทุกข์เพราะความเกิดแก่เจ็บตาย เพราะวิบากกรรมต่างๆ ด้วยความลุ่มหลงของตนไปมากขนาดไหน เราไม่อาทรร้อนใจบ้างเลยนี่มันเกินไปนะนักบวชเรา ผู้ที่มาสอนคือผู้รู้แล้วเห็นแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง นำความจริงล้วนๆ มาสอน ยังให้กิเลสร้องเพลงกล่อมให้หลับทั้งลืมนานี่มันเกินไปนะ ไม่ตื่นเนื้อตื่นตัวบ้างเลยในธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนเอาไว้ มีแต่ตื่นไปตามสิ่งหลอกลวงอยู่ตลอดเวลา มันก็ต้องจมไปอย่างนี้ตลอด หาเงื่อนไขนอนปลายไม้ไม่ได้ พวกเราแน่แหละจะเป็นใคร จิตของเราแน่แหละ ถ้าไม่จริงไม่จังแล้วจะเป็นอย่างนั้นไม่สงสัย

ถ้าจริงจังดังที่กล่าวนั้น ความสงบก็มีได้ แล้วเป็นผลอันหนึ่งจากภาคปฏิบัติของเรา ปัญญาที่เริ่มแล้วตามอุปายที่แนะนำ และเริ่มแล้วๆ รู้แล้วๆ เข้าไปเรื่อยโดยลำดับลำดับ นี่ก็เป็นอันว่าได้เห็นทุกข์ไปในขณะเดียวกันกับการเห็นธรรมเรื่อย ๆ การก้าวก็เข้มงวดกวดขัน รีบเร่งละที่นี้ หนักมือเข้าไปละ ทุกอย่างหนักเข้าไปๆ เพื่อการก้าวเดิน ก็คือเพื่อความพ้นทุกข์ไปด้วยกันๆ ที่นี้เรื่องวิภูฏะทั้งหลายที่จะยึดยาวแสนยาวก็ตาม จะประมวลเข้ามาสู่จิตดวงนี้

จิตดวงนี้แต่ก่อนหาประมาณไม่ได้ เวลานี้มีเขตมีแดนแล้ว หดเข้ามาย่นเข้ามา กิเลสตัวใดที่เป็นภพเป็นชาติ จะพาให้เป็นภพเป็นชาติอันใดๆ ยึดยาวขนาดไหน สูงต่ำประการใด รู้้อยู่ภายในจิตๆ ตัดเข้ามาๆ ย่นเข้ามาด้วยอำนาจของปัญญา ที่นี้ก็รู้ชัดๆ เข้ามาสู่ใจ ๆ เพราะรากฐานมันอยู่ที่ใจ จนกระทั่งขาดสะบั้นไปหมดแล้วไม่มีอะไรเป็นเงื่อนไขต่อกัน ถ้าว่าน้ำมหาสมุทรก็มหาสมุทร กว้างแสนกว้างก็กว้างไป แต่ไม่ใช่มหาสมุทร นี่คือเกาะ เกาะอันนี้ไม่ใช่มหาสมุทร เป็นเกาะหนึ่งอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร วิภูฏานจะกว้างแคบขนาดไหนก็ตาม จิตดวงนี้ไม่ใช่วิภูฏาน เป็นวิภูฏาน แน่ๆ รู้แล้ว อยู่ใน

ท่ามกลางแห่งวิภูวนทั้งหลายแต่ไม่ใช่วิภูวน เป็นวิวิภูณะ วิวิภูจิต ให้รู้อย่างนั้นซึ่งผู้ปฏิบัติ
ธรรมพระพุทธเจ้าเป็นธรรมที่ควรรู้แท้ๆ เมื่อปรากฏเต็มหัวใจแล้วทำไมจะไม่รู้
ประกาศปางขึ้นมด้วย สนุทธิฐิติโก ในขณะนั้นนั้นแล

การแสดงธรรมพอเท่านี้เหนียว